

4. Statens hæftelse for statsligt udpegede bestyrelsesmedlemmers ansvarspådragende handlinger

Særligt retsgrundlag

Der kan i lovgivningen være fastsat særlige regler om statens hæftelsesansvar for det erstatningsansvar, som de statsligt udpegede bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber pådrager sig under arbejdets udførelse. Statens hæftelsesansvar kan endvidere være reguleret i en aftale mellem staten og skadelidte, f.eks. i en aftale mellem staten og det aktieselskab, som det statsligt udpegede bestyrelsesmedlem har pådraget tab ved sin erstatningspådragende adfærd.

I disse tilfælde må spørgsmålet om statens hæftelsesansvar derfor vurderes med udgangspunkt i det retsgrundlag, der eksisterer på det pågældende område.

Den almindelige erstatningsret

I de tilfælde, hvor der ikke er fastsat særlige regler eller indgået en særlig aftale med skadelidte om statens hæftelsesansvar for det erstatningsansvar, som de statsligt udpegede bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber pådrager sig under arbejdets udførelse, må spørgsmålet herom afgøres med udgangspunkt i den almindelige erstatningsret.

I den forbindelse opstår navnlig det spørgsmål, om og i givet fald hvornår de statsligt udpegede bestyrelsesmedlemmer i aktieselskaber står i et sådant over- og underordningsforhold til staten, at staten kan pådrage sig et hæftelsesansvar som hvervgiver efter de regler, der er beskrevet i punkt 3 ovenfor. Dette spørgsmål ses ikke at være særskilt behandlet i den trykte retspraksis eller i den erstatningsretlige litteratur.

Justitsministeriet har dog tidligere dels taget stilling til, i hvilket omfang ministre kan give instruktioner til de personer, der udpeges til medlemmer af et aktieselskabs bestyrelse, dels til instruktionsbeføjelsens betydning for statens hæftelsesansvar.

Med hensyn til ministres adgang til at give instruktioner til de personer, der udpeges til medlemmer af et aktieselskabs bestyrelse, har Justitsministeriet således i en skrivelse af 19. august 1991 til Statsrevisoratet bl.a. udtalt følgende:

»... Spørgsmålet om, hvorvidt ministeren kan pålægge et bestyrelsesmedlem at videregive oplysninger, som vedkommende efter tavshedspligtsreglerne ville være berettiget til at videregive (pligtsiden), må afgøres efter de almindelige regler for ministerens instruktionsbeføjelser.

Det følger af disse regler, at ministeren normalt ikke har adgang til at instruere bestyrelsesmedlemmer, som ikke i forvejen er i et tjenesteforhold til staten. Det gælder f.eks. i tilfælde, hvor der er udpeget medlemmer af Folketinget til at varetage statens interesser i selskabet, eller den pågældende er offentlig repræsentant, uden at der ved valget eller udpegningen er lagt vægt på den pågældendes ansættelsesforhold i staten. En pligt til at holde ministeren løbende orienteret kan dog, for disse gruppers vedkommende, være fastsat eller forudsat i anden lovgivning eller i selskabets vedtægt.

En almindelig (ulovbestemt) instruktionsbeføjelse for vedkommende minister gælder således normalt kun i tilfælde, hvor det pågældende bestyrelsesmedlem varetager bestyrelsesarbejdet som led i sit almindelige tjenesteforhold til staten. Det er i den forbindelse uden betydning, om den pågældende er tjenestemand eller overenskomstansat. Det er for tjenestemænd med hele centraladministrationen som ansættelsesområde endvidere uden betydning, om den pågældende gør tjeneste i vedkommende ministerium eller under en anden minister.«

I et notat af 18. august 1983 om statens ansvar for fejl begået af statsligt udpegede medlemmer af bestyrelser i aktieselskaber har Justitsministeriet bl.a. anført følgende om instruktionsbeføjelsens betydning for statens hæftelsesansvar:

»... De litteraturudtalelser og de eksempler fra praksis vedrørende statsligt udpegede medlemmer af aktieselskabsbestyrelser, som er fremdraget . . . , har primært omhandlet situationen, hvor staten tillige har væsentlige kapitalinteresser i det pågældende selskab. Dette vil ikke være tilfældet i forbindelse med etableringen af det . . . nævnte samarbejde mellem Vejdirektoratet og Danish Road Consult A/S, hvori staten ikke skal have aktiebesiddelse. Uanset dette må det imidlertid antages . . . , at Vejdirektoratet har ret til at give instrukser og